

REVIEW ARTICLE / DERLEME YAZISI

Female Criminality, Incarceration and Mental Health: A Comparative Study

Kadın Suçluluğu, Mahkûmluk ve Ruh Sağlığı: Karşılaştırmalı Bir Çalışma

Zübeyit Gün¹

Abstract:

The multidimensional relationship among women, crime, and mental health has picked up scientific interest only after the 1970s and in response to the pressure of the globally rising rates of crimes committed by women since then. In hopes of expanding this scientific interest, this paper gathers national and international research that adopted a gender-based approach to the mental health of incarcerated women. In this vein, databases such as Science Direct, Research Gate, Mendeley, Wiley Online Library, Google Scholar, TRDizin, ULAKBİM, DergiPark and TURKSTAT were screened for English and Turkish publications using keywords that are related to female and male inmates' mental health. For a comprehensive portrayal of the current situation, the evolution of the approaches to the criminality of women and national and international statistics about incarcerated women and their crimes were discussed in addition to offering an extensive compilation of the studies that compare the mental health of female offenders to that of the general population and male offenders. Thus, this review aims to contribute to the studies, programs, and interventions that both consider gender-based differences and focus on the female offenders' mental health both before and during incarceration. The findings of the review indicated that gender-sensitive biopsychosocial interventions should be developed for the mental health of female inmates, and that legal and healthcare curricula should be updated accordingly.

Keywords: Female Criminality, Incarceration, and Mental Health.

¹PhD, Clinical Psychologist, Genesis Psychological Counseling Center, İzmir, Türkiye, E-mail: gunzubeyit@yahoo.com, ORCID: 0000-0003-2106-1796

Address of Correspondence/Yazışma Adresi: Zübeyit Gün, Mansuroğlu Neighborhood, 1593/1 Street, 286th Street No:32 Ince Memed Plaza, Floor 4, Apartment 22, 35280/Bayraklı/Izmir, Türkiye, E-mail: gunzubeyit@yahoo.com

Date of Received/Geliş Tarihi: 24.06.2024, **Date of Revision/Düzeltilme Tarihi:** 19.11.2024, **Date of Acceptance/Kabul Tarihi:** 17.12.2024, **Date of Online Publication/Çevrimiçi Yayın Tarihi:** 20.03.2025

Citing/Referans Gösterimi: Gün, Z. (2025). Female Criminality, Incarceration and Mental Health: A Comparative Study, *Cyprus Turkish Journal of Psychiatry & Psychology* 7(1), 93-101

© 2025 The Author(s). Published by Cyprus Mental Health Institute / Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology (www.ktppdergisi.com). This article is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 license which permits use, sharing, adaptation, distribution and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited and is not used for commercial purposes. <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Öz:

Kadın, suç ve ruh sağlığı ilişkisi yakın zamana kadar bilim dünyasının gündemine gelmemişken, gerek kadınlarda artan suç oranlarının etkisiyle gerekse de kadın haklarını önceleyen düşünce akımlarının alan kazanmasıyla 1970'li yıllarla beraber konuyla ilgili hem dünyada hem de ülkemiz özelinde hareketlenmeler başlamıştır. Günümüzde daha da hızlanan hareketlenmeye katkı amacı ile bu makalede, hükümlü ruh sağlığına cinsiyet temelli yaklaşan ve ulusal ve uluslararası alanyazında yer almış çalışmalar derlenmiştir. Bu amaçla, Science Direct, Research Gate, Mendeley, Wiley Online Library, Google Scholar, TRDizin, ULAKBİM, DergiPark ve TURKSTAT veri tabanlarında, kadın ve erkek mahkûm ruh sağlığı ile ilişkili anahtar kelimelerle İngilizce ve Türkçe yayınlar taranmıştır. Derlemede günümüzdeki tablonun daha iyi resmedilebilmesi için, kadın mahkûmlara yönelik, yapılmış araştırmalardaki yaklaşımların evriminin yanı sıra dünyanın farklı bölgelerinden suç işlemiş kadınlara ve işledikleri suçlara dair istatistikler ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. Kadın mahkûmların klinik tablolarını konu alan araştırmalar derlendiği gibi kadın mahkûmların ruh sağlığını hem genel kadın popülasyonu ile hem de erkek mahkûm popülasyonları ile karşılaştıran çalışmalar da bir araya getirilmiştir. Böylece, kadın mahkûmların cezaevi öncesi ve sürecinde yaşadıkları ruh sağlığı problemlerine yönelik olan ve cinsiyetler arası farkları gözetilen araştırma, program ve müdahalelere katkıda bulunulması amaçlanmıştır. Derlemenin bulguları, kadın mahkûmların ruh sağlığı için cinsiyet farklılıklarını gözetilen biyopsikososyal müdahaleler geliştirilmesi ve hukuk ve sağlık müfredatlarının bu hassasiyetle güncellenmesi gerektiğine işaret etmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kadın Suçluluğu, Cezaevi, Ruh Sağlığı.

Giriş

Kadın ve suç ilişkisi, 1970'lere kadar erkek merkezli suç araştırmaları içinde ele alınmıştır. Ancak, suçun psikolojik ve toplumsal özellikleri ve etkileri gözetildiğinde, cinsiyeti merkeze alan yaklaşımlara ihtiyaç duyulmaktadır; bu da cinsiyetin biyolojik ve toplumsal boyutlarıyla incelenmesini gerektirir. Nitekim kadın ve suç ilişkisine dair görüşler biyolojik bakıştan toplumsal olana evrilmiştir (Koçak, 2021). Kadın suçluluğunu inceleyen ilk teorisyenlerden Lombroso, suçlu kadınların doğuştan suçlu olduklarını ve annelik gibi rollerle ıslah edilebileceklerini savunmuştur (Lombroso ve Ferrero, 1895). Freud ise suçlu kadınları, erkeğe benzemek isteyen kişiler olarak tanımlamış ve onları ahlaksız, eksik ve annelik duygusundan yoksun görmüştür (İlbar, 2007). Bu ilk yaklaşımlar, biyolojik determinizm ile erkekler için geliştirilmiş teorilerin kadınlar uyarlandığına işaret etmektedir.

Biyolojik yaklaşımlara sosyolojik bir boyut katan Thomas (1967), kadınların geleneksel kadın rollerine tepki olarak suç işlediklerini savunur. Benzer şekilde, Pollak (1961) kadınların cinsellikten kaynaklanan suçlarını gizleyerek, erkeklerden daha kötü ve intikamcı olduklarını öne sürer. Glueck (1965) ise suçlu kadınların çoğunun düşük gelirli, kalabalık ailelerden geldiğini ve biyolojik özelliklerinden dolayı suç işleme eğiliminde olduklarını belirtir. Öyleyse bu görüşlerin, kadın suçluluğunu ataerkil normlardan sapma olarak ele aldığı söylenebilir.

Kadın suçluluğunun erkek suçluluğundan ayrı değerlendirilmesi, Feminist Hareketi ve 1970'lerde artan kadın suçlu oranlarını takiben Feminist Kriminoloji ile mümkün olmuştur. Feminist Kriminoloji, kadının suçla ilişkisinde ataerkil değerlerin belirleyici olduğunu ve bu nedenle metodolojik hatalar yapıldığını savunur. Bu duruma yanıt olarak ise, sırasıyla kadınların neden suç işlediklerini, kadınların neden erkeklere nazaran daha az suç işlediklerini, cinayet suçu işlemiş kadınların özelliklerini, suç işlemiş kadınların hayatlarındaki kritik olayları ve kadınları suç işlemeye iten nedenleri incelemişlerdir (Akgün, 2017).

Günümüzde birçok araştırmacı, kadın suçluluğunun ataerkil yapıdan bağımsız ele alınması gerektiği konusunda hemfikirdir (Orhan, 2023). Böylesi bir kabul ve çabayla hazırlanan bu makalede, Türkiye ve dünya genelindeki kadın mahkûmlara ilişkin güncel istatistikler sunulmuş ve kadın mahkûmların ruh sağlığını ve psikolojik özelliklerini inceleyen çalışmalar detaylı bir şekilde analiz edilmiştir. Ayrıca, genel kadın popülasyonu ve erkek mahkûm popülasyonu ile karşılaştırmalar yapılarak, kadın mahkûmların karşılaştığı özgün zorluklar ve ihtiyaçlar vurgulanmıştır. Böylece kadın mahkûmların ruh sağlığını anlamak ve iyileştirmek için kapsamlı ve karşılaştırmalı bir bakış açısı sunmak amaçlanmıştır. Çalışmanın, kadın mahkûmların ruh sağlığını iyileştirmeye yönelik politikaların ve uygulamaların geliştirilmesine katkı sağlaması ve ceza adalet sisteminde daha adil ve kapsayıcı bir yaklaşımın benimsenmesini teşvik etmesi umulmaktadır.

Yöntem

Bu derleme, Türkiye'deki kadın mahkûmların ruh sağlığını ele almış ve bunu genel nüfus ve erkek mahkûm nüfusuyla karşılaştırmıştır. İlgili literatürü toplamak için kapsamlı bir arama stratejisi uygulanmış ve Science Direct, Research Gate, Mendeley, Wiley Online Library, Google Scholar, TRDizin, ULAKBİM ve DergiPark gibi birçok veri tabanında araştırma yapılmıştır. Ayrıca, daha geniş bir bağlam sunmak için TÜİK verileri de incelemeye dahil edilmiştir.

İlgili taramalar yapılırken "kadın mahkûmlar", "ruh sağlığı", "psikopatoloji", "feminist kriminoloji", "psikolojik iyi oluş" ve "cinsiyet farkları" gibi terimler kullanılmıştır. Derleme, İngilizce ve Türkçe yayımlanan araştırmalarını, derleme makalelerini ve tezleri kapsamaktadır.

Yayımlanma tarihleri ve çalışma türlerine ilişkin bir dahil etme/dışlama kriteri kullanılmamıştır ancak derleme ağırlıklı olarak kadın mahkûmlar arasında ruh sağlığı durumlarının yaygınlığını inceleyen, bu verileri genel

nüfus ve erkek mahkûmlarla karşılaştıran ve potansiyel katkı sağlayan faktörleri araştıran çalışmalara odaklanmıştır.

Veri toplama sürecinde, duyu durum bozuklukları, anksiyete bozuklukları, kişilik bozuklukları ve madde kullanım bozuklukları gibi çeşitli ruh sağlığı durumlarının yaygınlığına ilişkin bilgiler toplanmıştır. Bu veriler, kadın mahkûmlar, genel nüfus ve erkek mahkûmlar gibi farklı gruplar arasındaki yaygınlık oranlarını karşılaştırarak eğilim ve kalıpları belirlemek için birleştirilmiştir.

Bulgular

Kadın Suçlu İstatistikleri

Türkiye'deki cezaevi popülasyonunun %4'ünü kadınlar oluştururken, dünyadaki cezaevi popülasyonunun %6,9'unu kadınlar oluşturmaktadır (Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, 2024; Institute for Crime and Justice Policy Research, 2022). Kadınların, cezaevi popülasyonundaki düşük oranına rağmen hem Türkiye'de hem dünyada kadın mahkûm sayısı erkeklere kıyasla çok daha yüksek bir hızda artmaktadır. Öyle ki The Sentencing Project'in (2023) raporuna göre, 1980 ile 2021 arasında ABD'deki kadın mahkûm sayısındaki artış oranı %525 olmuştur. Institute for Crime and Justice Policy Research'e (2022) göre ise, dünya genelinde kadın mahkûm sayısı

2000'lerden bu yana yaklaşık %60 oranında artmıştır. Türkiye'de bu oran, dünya genelinin 10 katından fazla olacak şekilde %650 olmuştur (Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, 2024; Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, 2022).

Suç Türlerinin Cinsiyete Göre Oranları

Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğüne göre, suç türlerinin cinsiyete göre ayrılmış mahkûm popülasyonlarındaki oranları Tablo 1'de gösterilmektedir. Tabloda, suç türlerinin işlenen suçlar arasındaki oranlarının ve bu oranların seyrinin cinsiyetler arası farklılık gösterdiği dikkat çekmektedir. Örneğin, iki cinsiyet için de birinci sırada hırsızlık suçu yer almaktadır. Ancak, hırsızlık suçunun kadın mahkûmlar arası yaygınlığı erkek mahkûmlar arasındaki yaygınlığından oldukça yüksektir ve bu oran yıllar içinde artış göstermiştir. Kadın mahkûmlar arası mala zarar verme, kasten öldürme ve uyuşturucu madde kullanımı oranları ciddi bir artış göstermişken, kasten yaralama ve tehdit suçlarının oranı düşmüştür. Benzer bir durum, Tablo 2'de görüldüğü üzere, ABD'de de gözlemlenmiştir ve kadın mahkûmlar arası 1986'da %12 olan uyuşturucu suçunun günümüzde %25'e yükseldiği rapor edilmiştir (The Sentencing Project, 2023).

Tablo 1. Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü (2022) ve TÜİK (2021) verilerine göre suç türlerinin kadın ve erkek mahkûm popülasyonlarında son 5 yıldaki oranları

	2022		2020		2019		2018		2017	
	Kadın (%)	Erkek (%)	Kadın (%)	Erkek (%)	Kadın (%)	Erkek (%)	Kadın (%)	Erkek (%)	Kadın (%)	Erkek (%)
Hırsızlık	36	24	25	15	24	15	27	17	27	17
Uyuşturucu imalatı ve ticareti	9	7	7	5	9	7	7	7	8	7
Dolandırıcılık	5	5	5	3	4	3	4	3	3	3
Mala zarar verme	4	6	1	1	1	1	1	1	1	1
Uyuşturucu madde kullanımı	4	5	2	5	2	4	2	4	2	3
Kasten öldürme	4	4	2	2	2	4	2	4	2	4
Kasten yaralama	3	7	10	17	8	13	7	13	8	13
Tehdit	1	3	3	4	4	5	3	4	2	4
Resmî belgede sahtecilik	1	2	3	3	3	3	3	3	4	4

2021 yılı için cinsiyetlere göre suç oranlarına dair verilere ulaşılamamıştır.

Tablo 2. The Sentencing Project (2023) verilerine göre ABD'de suç türü oranlarının cinsiyetlere göre dağılımı

	Kadın	Erkek
Uyuşturucu ilişkili suçlar	%25	%12
Şiddet içerikli suçlar	%45	%64
Mala zarar verme ilişkili suçlar	%19	%13

Paylaşılan istatistiklerin ortaya çıkardığı tablo, Adler'in (1975) öne sürdüğü görüşleri akla getirmektedir. Adler'e

göre, kadınlar, erkeklerle daha eşit hissettikçe, risk alma, rekabetçilik ve saldırganlık gibi maskülen olduğu ileri

sürülen özelliklere uyum göstermektedir. Bu gelişmeye bağlı olarak da geçmişte tipik kadın suçları olan çocuk düşürme, fuhuş ve hırsızlık gibi suçlar yerine, kadınlar, dolandırıcılık, çocuğa kötü muamele, uyuşturucu madde ticareti ve kasten öldürme gibi erkeklerin yaygın olarak işlediği suçları daha yüksek oranda işlemeye başlamıştır (Saruç, 2013).

Yukarıdaki tabloda ilgi çeken bir diğer nokta ise kasten yaralamanın kadınlar tarafından işlenen suçlar arasındaki oranının, erkekler tarafından işlenen suçlar arasındaki oranına kıyasla oldukça düşük olması ama kasten adam öldürme oranının cinsiyetler arası farklılaşmamasıdır. Bu, işlenen suç türlerinin nedenleri açısından cinsiyetler arası farklılaşma olduğunu düşündürmektedir. Nitekim feminist kriminolojinin işaret ettiği üzere, kadın suçlular arası suç türlerinin yaygınlığını daha iyi anlayabilmek için kadınların bu suçları neden işlediklerini ele almak gerekir (Akgün, 2017).

Türkiye’de Kadınların Suç İşleme Nedenleri

Cansunar ve diğerlerinin (1997) Türkiye’de 200 kadın ve 200 erkek sanıkla yürüttükleri araştırmaya göre, cinayet ve cinayete teşebbüs en sık işlenen suçlardır. Kadınlar bu suçları daha çok namus ve kıskançlık, erkekler ise komşu geçimsizliği nedeniyle işlemiştir. Kadınların kurbanları genellikle gayri meşru çocuk, kendisine cinsel saldırıda bulunan veya hakkında dedikodu çıkaran kişilerdir; erkekler ise kıskançlık nedeniyle eş ve nişanlılarını hedef almıştır. Akgün (2017), kadınları cinayete iten nedenleri arasında namus, kıskançlık, şiddet, tecavüz, göç ve yoksunluk gibi faktörleri belirtmiştir. İçağasıoğlu Çoban ve Akgün’ün (2011) araştırmasına göre, kadınlar toplumsal baskı ve nefsi müdafaa nedeniyle cinayet işlemiştir. Diğer çalışmalarda da cinayetlerin genellikle eş, sevgili ve yakın akrabalara yöneldiği görülmüştür (Balcıoğlu, Ortaköylü ve Taktak, 1997). Dünya genelinde de benzer bulgular elde edilmiştir; kadınlar tarafından işlenen cinayetlerin akraba ve romantik partnerlere yöneldiği görülmüştür (Trägårdh vd., 2023).

Gümüş Ersen’in (2010) Türkiye’de 102 hükümlü ve 76 hüküm giymemiş kadınla yaptığı çalışmada, aile içi geçimsizlik nedeniyle hırsızlık, çıkar çatışması nedeniyle uyuşturucu kullanımı ve satışı, fiziksel saldırıya uğrama nedeniyle ise cinayet suçlarının işlendiği saptanmıştır. Farklı araştırmalar da kadınların en çok eşleri ve yakınları tarafından maruz kaldıkları fiziksel ve sözlü şiddet sonucu cinayet işlediğini göstermiştir. Uyuşturucu ve cinsel suçlarda ise aile ve çevre belirleyici faktörler olarak tespit edilmiştir (Akgün Çiftçi, 2014).

Bu bulgular, kadınların işledikleri suçların nitelik ve nicelik olarak özgünlük taşımakla beraber, değişmekte olan toplumsal cinsiyet rollerine eşlik eden bir seyir izlediğine de işaret etmektedir. Bu değerlendirmenin psikolojik özellikler ve psikopatoloji açısından bir karşılığı olup olmadığının araştırılması, alanyazına katkı sağlayacak bir çaba olabilir. Zira çalışmalar, mahkûm popülasyonunda ruh sağlığı problemlerine genel popülasyona kıyasla daha sık rastlandığını ortaya koymuş ve bu problemlerin, erkek mahkûmlara kıyasla kadın mahkûmlarda daha yaygın olduğunu rapor etmiştir (Katzell, 2022; US Department of Justice, 2021).

Kadın Mahkûmlar ve Ruh Sağlığı

Cezaevi sürecinde yaşanan ruh sağlığı problemlerinin yanında, mahkûmların, cezaevi öncesi de ruh sağlığı problemlerine neden olan risk faktörlerine yüksek oranda

maruz kalmış olmaları olasıdır (World Health Organization, 2022). Bu problemler, bozulmuş karar verme mekanizması ve dürtü kontrolü, diğerlerine karşı güvensizlik ve artmış şüphecilik, dezinhibisyon, paranoya, delüzyon ve halüsinasyon gibi semptomlara yol açabilir; bu semptomlar ise, kişilerin yasadışı eylemlere karışmasına neden olabilir ve cezaevine girmesi ile sonuçlanabilir (Tavaragi, 2017). Dahası söz konusu rahatsızlıklar, cezaevi koşullarında daha da kötüleşebilir ve hatta sosyal izolasyon, olumsuz yaşam koşulları, fiziksel ve psikolojik istismar gibi risk faktörlerini barındıran cezaevi koşulları, başlı başına bu rahatsızlıkların ortaya çıkmasını da tetikleyebilir (World Health Organization, 2022).

Oysaki çok sayıda araştırmacı, kadın mahkûmlar arasındaki ruh sağlığı problemleri oranlarının, erkek mahkûmlar arasındakinden oldukça yüksek olduğunu rapor etmiştir (Espinoza, 2023; Tyler vd., 2019). Kadın mahkûmların yüzleştiği ve sıklıkla görmezden gelinmiş cinsiyet temelli problemler, araştırmacıları, kadın mahkûmlara yönelik araştırmalar, programlar ve müdahaleler geliştirmeye ve yürütmeye yöneltmiştir (Wood, 2019).

Kadın Mahkûm ve Genel Kadın Popülasyonunun Ruh Sağlığı Bağlamında Karşılaştırılması

Kadın mahkûmları inceleyen Audi ve diğerlerinin (2018), Sao Paulo’da 1013 mahkûmla yürüttüğü çalışmada, toplumda sık görülen ruhsal hastalık oranı %66,7 olarak belirlenmiştir. Aynı çalışmada, ruhsal bozukluklar, mahkûmiyet öncesi şiddet deneyimiyle ilişkili bulunmuş ve psikolojik şiddet yaşamış veya ergenlikte aile içi şiddete tanıklık etmiş mahkûmlarda bu bozuklukların yaygınlığının, böyle bir deneyimi olmayanlara göre iki kat fazla olduğu görülmüştür. Andreoli ve diğerlerinin (2014) Sao Paulo’da 617 kadın ve 1117 erkek mahkûmla yürüttüğü çalışmada, kadınlarda yaşam boyu anksiyete-fobi yaygınlığı %50, afektif bozukluklar %40, madde kullanımı %25,2 ve psikotik, bipolar ve ağır depresyon %25,8 olarak saptanmıştır. Bu çalışmada, kadınlarda en yaygın bozukluklar sırasıyla depresyon (%18,8), TSSB (%16,1) ve yaygın anksiyete bozukluğu olarak belirlenmiştir. Zhong ve diğerlerinin (2022) Çin’de 2702 kadın mahkûm ile gerçekleştirdiği çalışmada ise ruhsal hastalık yaygınlığı %26,1 olarak belirlenmiş, depresyon en sık görülen bozukluk olmuştur. Benzer bir şekilde Naidoo ve diğerlerinin (2022) Güney Afrika’da 126 kadınla yaptığı çalışmada ruh sağlığı bozuklukları %36,5 oranında tespit edilmiştir. Jordan ve diğerlerinin (1996) ABD’de 805 kadınla yürüttüğü araştırmada ise ruh sağlığı bozukluğu oranı %46,3 olup, en yaygın bozukluk madde kullanımı olarak belirlenmiştir. ABD’deki diğer çalışmalara göre kadın mahkûmlarda TSSB %45, depresyon %32 ve anksiyete %22 oranında görülmektedir (Harner vd., 2015). Karlsson ve Zielinski’nin (2020) derlemesine göre, kadın mahkûmlarda obsesif kompulsif bozukluk genel popülasyona göre 2 kat, distimi 2-7 kat, madde kullanımı 5-14 kat, alkol kullanımı 4-8 kat ve TSSB 3-5 kat daha yaygındır.

Aydın Türkmen’in (2018), Türkiye’de bulunan ve yakınıni öldürmek suçundan hapis cezası almış 18-65 yaş arası toplam 68 kadının psikolojik özelliklerini ilk nesne ilişkileri bağlamında incelediği araştırmada, kadın mahkûmların %57,4’ünün bir ruhsal hastalık geçmişi olduğu belirlenmiştir. Aynı çalışmada, cezaevi öncesi ve cezaevinde kendine zarar davranışlarının yaygınlığının

%33,8, intihar girişimi yaygınlığının %30,9 ve travma geçmişi varlığının %30,9 olduğu tespit edilmiştir. Güney'in (2020) cinayet suçu işlemiş 404 kadının suçlu profillerini ve kişilik özelliklerini incelemek üzere yürüttüğü çalışmada ise, mahkûmların %16,6'sının bir psikiyatrik tanı aldığı görülmüştür. Bahsi geçen çalışmada en sık görülen tanılar, sırasıyla, duygudurum bozuklukları, anksiyete bozuklukları, şizofreni/paranoid şizofreni ve kişilik bozuklukları olarak belirlenmiştir. Aynı çalışmada, hükümlülerin %38,4'ünün depresyon belirtilerine sahip olduğu ve bunların %26'sının ise orta derecede ve ağır klinik depresyon vakası olduğu tespit edilmiştir.

Kıran'ın (2012), cinayet suçundan cezaevinde bulunan kadınların ve suç işlememiş kadınların öfke tarzları, problem çözme becerileri ve anksiyete düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek ve karşılaştırmak üzere, 115 suç işlemiş ve 115 suç işlememiş kadınla yürüttüğü çalışmada, suç işlememiş kadınlarınkilerle kıyasla, mahkûm kadınların kaygı düzeyinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Aynı çalışmada mahkûm kadınların kaygı düzeyleri ile sürekli öfke ve öfkeyi dışı vurma düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Dahası mahkûm kadınların öfkeyi kontrol etme düzeylerinin daha yüksek olduğu, ancak gruplar arası öfkeyi dışı vurma düzeyinde anlamlı bir farklılık yokken, mahkûm kadınların öfkeyi içte tutma düzeylerinin daha düşük olduğu belirlenmiştir. Buradan hareketle, mahkûm kadınların ceza almış olmanın etkisi ve cezaevi koşullarının sınırlılığı sonucu öfkeyi daha fazla kontrol etmeye başlamış olabilecekleri ancak bunun da birikmiş dolayısıyla da artmış kaygıya ve öfkeyi dışı vurmaya sebep olabileceği düşünülebilir. Gümüş Ersen'in (2010) elde ettiği sonuçlara göre ise, suç işlemiş kadınların, öfkeyle ilişkili tepkiler olan pasif agresif tepkiler, umursamaz tepkiler ve içe dönük tepkiler puanlarının, suç işlememiş kadınlarınkilerden daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bulgular arası bu farklılık örneklem farklılıklarından da kaynaklanıyor olabilir. Öyle ki Kıran'ın çalışması (2012), cinayet suçu işlemiş kadınlardan oluşan bir örnekleme yürütülmüşken, Gümüş Ersen'in (2010) çalışması, birden çok suç türünü işlemiş kadınlardan oluşan bir örnekleme içermektedir. Ancak, Kıran (2012) gibi Gümüş Ersen (2010) de öfke barındıran saldırgan davranış tepkisinin cinayet suçu ile ilişkili olduğunu tespit etmiştir.

Kadın ve Erkek Mahkûmların Ruh Sağlığı Bağlamında Karşılaştırılması

Hem Türkiye'den hem dünyanın farklı bölgelerinden çalışmalar, kadın mahkûmlarda depresyon ve anksiyete bozuklukları, kişilik bozuklukları ve madde kullanım bozuklukları gibi ruh sağlığı problemlerinin yaygınlığının, erkek mahkûmlardakinden daha yüksek olduğunu rapor etmiştir (Brugues ve Caparros, 2022; Fazel vd., 2006).

Klinik Bozukluklar Açısından Kadın ve Erkek Mahkûmların Karşılaştırılması

Binswanger ve diğerlerinin (2010) ABD'de 6982 mahkûmla yaptığı çalışmada, kadın mahkûmlarda alkol bağımlılığı dışında tüm ruhsal bozuklukların erkeklerle göre daha yaygın olduğu bulunmuştur. Andreoli ve diğerlerinin (2014) çalışmasında, kadınlarda yaşam boyu (%68,9) ve 12 aylık (%39,2) ruh sağlığı bozukluklarının erkeklerden (%56,1 ve %22) daha fazla olduğu; komorbidite oranlarının ise kadınlarda (%69,9 ve %46,7), erkeklerde ise (%58,5 ve %34) olduğu görülmüştür. Komorbidite her iki cinsiyette en sık afektif bozukluklarda

bulunmuş; bunlara anksiyete, fobik bozukluklar, psikotik bozukluklar ve madde kullanımı eşlik etmiştir. Kamazoğlu'nun (2018) Türkiye'deki çalışmasında, intihar riski, psikiyatrik tedavi öyküsü ve klinik bozukluk tanısının kadınlarda erkeklerle göre anlamlı derecede yüksek olduğu saptanmıştır.

Brink (2005), kadın mahkûmlarda duygudurum bozukluklarının erkeklere kıyasla daha yaygın olduğunu belirtmiştir. Tyler ve diğerlerinin (2019) Birleşik Krallık cezaevlerinde yürüttükleri çalışmada, kadınların ruh sağlığı hizmetine başvurma, psikiyatrik tanı alma ve intihar davranışı gösterme oranlarının erkeklerden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Benzer şekilde, kadın mahkûmlar arasında depresyon ve madde kullanım bozukluklarının erkeklere göre daha yaygın olduğu rapor edilmiştir (Friestad vd., 2023). Boşgelmez'in (2006) çalışmasında, kadın ve erkek mahkûmlar arasında TSSB ve madde kullanım bozukluğu açısından anlamlı bir fark tespit edilmemiştir. Çıvın'ın (2015) çalışmasında, toplam psikolojik belirti puanları açısından fark bulunmamakla birlikte, kadınlar somatizasyon alt ölçeğinde, erkekler ise Öfke-Düşmanlık ve Obsesif Kompulsif alt ölçeklerinde daha yüksek puan almıştır.

Andreoli ve diğerlerinin (2014) çalışmasında erkek mahkûmlarda şizofreni oranlarının kadınlardan daha yüksek olduğu bulunmuş ve bu durumun östrojenin koruyucu etkisinden kaynaklanabileceği düşünülmüştür (Li vd., 2022). Ancak Demirbaş'ın (2019) çalışmasında, Türkiye'de kadın mahkûmlar arasında psikotik bozuklukların daha yaygın olduğu rapor edilmiştir. Fazel ve Seewald'un (2012) meta-analizinde, ABD dışındaki ülkelerde depresyon ve psikotik bozukluk oranlarında kadın ve erkek mahkûmlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Fazel ve diğerlerinin (2017) çalışmasında, kadınlarda uyuşturucu madde kullanımının erkeklerden daha yaygın olduğu (%51'e %30) belirlenmiştir.

Kişilik Bozuklukları Açısından Kadın ve Erkek Mahkûmların Karşılaştırılması

Kişilik bozukluklarının ayrı bir başlık altında ele alınması, cezaevi öncesi, esnası ve sonrasında yapılacak araştırma ve müdahalelere önemli katkı sunabilir. Lafortune (2017), kadınlarda en sık görülen ruhsal bozuklukların anksiyete, kişilik bozuklukları ve madde kullanımı olduğunu belirtmiştir. Gunter ve arkadaşlarının (2012) ABD'de 320 mahkûmla yaptığı çalışmada, kadınlarda kişilik, duygudurum ve anksiyete bozukluklarının erkeklere kıyasla daha yaygın olduğu saptanmıştır. Coolidge ve diğerleri (2011) de 3962 mahkûmla yaptıkları çalışmada, antisosyal kişilik bozukluğu dışında tüm kişilik bozukluklarının kadınlarda daha yüksek olduğunu bulmuştur. Kamazoğlu (2018), kişilik bozukluğu oranının kadınlarda (%31,7) erkeklerden (%53,5) düşük, ancak borderline kişilik bozukluğunun kadınlarda daha yaygın olduğunu belirtmiştir. Zhu ve arkadaşlarının (2017) çalışmasında, kadın mahkûmlarda borderline kişilik bozukluğu %10,6 olarak raporlanmıştır. Fazel ve Danesh'in (2002), 12 Batılı ülkeden 62 çalışmayı inceleyerek yaptığı araştırmada, kadın mahkûmların %42'sinin kişilik bozukluğu ve %21'inin antisosyal kişilik bozukluğu tanısı aldığı, erkeklerde ise bu oranların sırasıyla %65 ve %47 olduğu tespit edilmiştir.

Brugués ve Caparrós'un (2022) 63 mahkûmla (19'u kadın) yaptığı çalışmada, mahkûmların Karanlık Üçlü (Narsisizm, Makyavelizm, Psikopati), ahlaki geri çekilme ve işlevsel olmayan kişilik örüntüleri incelenmiş ve kadın

mahkûmların, narsisizm, bağımlılık ve antisosyalite hariç tüm alt ölçeklerde erkeklerden anlamlı düzeyde yüksek puan aldığı bulunmuştur. Benzer şekilde, Tyler ve diğerleri (2019), kaçınan, bağımlı, mazoşistik, şizotipal, borderline ve paranoid kişilik örüntülerinin kadın mahkûmlarda erkeklere kıyasla daha yaygın olduğunu saptamıştır.

Mahkûmların kişilik özelliklerinin de suç davranışına etkisi çeşitli çalışmalarda incelenmiştir. Krueger ve diğerlerinin (1994) 862 kişiyle yaptığı kohort çalışmada, hem kadın hem erkek mahkûmlarda suça yönelme, artmış agresyon, dışlanma, stres yanıtı, azalmış gelenekselcilik ve öz kontrol ile ilişkilendirilmiştir. Bulgular, suça karışan bireylerin asi, dürtüsel ve başkalarını kullanmaya yatkın olabileceğini göstermektedir. Genç kadın ve erkekler arasında suça karışma oranlarının benzerliğine dikkat çekilmiş, ancak kadınların daha az çalışkan ve hırslı olabileceği öne sürülmüştür. Ayrıca, suça yönelme ile artmış olumsuz duygulanım ve azalmış kendini tutma arasında ilişki bulunmuştur. Güldoğan'ın (2010) cinayet suçundan tutuklu 80 kadın ile suç geçmişi olmayan 80 kadını karşılaştırdığı çalışmasında, kadın mahkûmların daha fazla sorumluluk aldıkları, daha az dışa dönük, daha nevroitik ve olumsuz duygulanıma sahip oldukları belirlenmiştir. Güney'in (2020) çalışması da benzer sonuçlar göstermiş; cinayet hükümlüsü kadınlar uyumluluk ve sorumluluk özelliklerinden yüksek puan almıştır. Bu iki boyutun suç davranışı ile ilişkisi farklı örneklerle de doğrulanmıştır (Agnew, Pquero ve Cullen, 2009).

Bu çalışmaların bulgularına bakıldığında, kadınların suç davranışında bulunmasında olumsuz duygulanımın rolü göze çarpmaktadır. Olumsuz duygulanıma eşlik eden ve kendini tutamama sonucu ortaya çıkan dürtüsel dışavurumlar, antisosyal davranışlar olarak vücut bulabilir. Bu durumu açıklayan Agnew'in (1992) Genel Gerilim Teorisine (*General Strain Theory*) göre, yaşanan zorluklar sonucu hissedilen olumsuz duygular ile iyi baş edilemediğinde, bireyler işlevsel olmayan şiddet davranışlarına yönelebilir. Nitekim farklı çalışmalarda, olumsuz duygulanım ile suç işleme ve fiziksel saldırganlık arasında pozitif ilişki olduğu raporlanmıştır (Garofalo ve Velotti, 2017).

Tartışma

Kadın ve suç ilişkisine bakış, biyolojik determinizm temelli ilk günlerinden, feminizmden etkilenmiş günümüz hâline evrilmiş ve giderek çok boyutlu ve kapsayıcı bir hâl almıştır. Ancak, derlediğimiz çalışmaların bulgularının da gösterdiği üzere, suç işleyen kadınların oranındaki artış ve toplumun geri kalanına kıyasla yüksek oranda yaşadıkları ruh sağlığı problemleri, kat edilmesi gereken yolun uzun olduğunu göstermektedir (Adler, 1975; Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, 2022; US Department of Justice, 2013). Keza yer verilmiş çalışmaların bulgularına göre, kadın mahkûmların ruh sağlığı problemleri, genel kadın popülasyonun ve erkek mahkûm popülasyonunun yaşadığı problemler içinde eritilemeyecek kadar farklıdır (Fazel ve Danesh, 2002). Kadın mahkûmlarda, özellikle duygudurum bozuklukları, anksiyete bozuklukları, madde kullanım bozuklukları ve borderline ve antisosyal kişilik bozukluklarının görülme sıklığı, genel kadın ve erkek mahkûm popülasyonlarınınkinden oldukça yüksektir (Binswanger vd., 2010; Brink, 2005; Naidoo vd., 2022; Karlsson ve Zielinski, 2020; Zhong vd., 2002).

Suç işlemiş ve işlememiş kadınların ruh sağlığı açısından farklılaşmaları, sosyoekonomik koşulların yanı sıra, kişilik özelliklerindeki farklılaşmalar, olumsuz yaşantılar, baş etme stilleri, psikolojik dayanıklılık ve cezaevi koşullarının ruh sağlığı üzerindeki etkileri bağlamında ele alınmalıdır. Örneğin, yer verdiğimiz araştırmalar, olumsuz duygulanım ve suç davranışı arasında anlamlı bir ilişki olduğuna işaret etmektedir (Krueger vd., 1994). O hâlde, bu ilişki, ayrıntılı bir şekilde araştırılarak elde edilecek bulgular, duygu düzenleme becerilerinin iyileştirilmesine yönelik müdahaleler geliştirmede kullanılmalı ve olumsuz duygulanım, agresyon ve suç davranışı arasındaki pozitif ilişkide, duygu düzenleme becerilerinin tampon görevi görmesi sağlanmalıdır (Garofalo ve Velotti, 2017).

Derlemenin sunduğu bir diğer önemli çıkarım ise, kadın mahkûm ruh sağlığını, ataerkil yapı içinde doğmuş olan ve dolayısıyla erkeği referans alan yaklaşım ve yöntemlerle ele almanın araştırmaların sonuçlarına şüphe ile bakmamıza sebep olacağıdır. Bundan kaçınmak için, gelecek araştırmalarda, mahkûm kadın ve mahkûm erkekler arasındaki farklılıkları, hiyerarşik değil yatay bir zemine oturtan yaklaşımlar, ataerkillikten olabildiğince arındırılmış yöntemler ve yanlılıktan uzak değerlendirmeler benimsenmelidir. Dahası araştırmalarda kullanılan dil ve kavramlar yeniden ele alınmalı ve bireysel patolojilerden öte toplumsal cinsiyet rollerinin etkisi gözetilmelidir. Bunun yanı sıra, kadınlara özel bakış açılarını tespit edebilmek üzere nitel araştırmalara yer vermek gerekmektedir.

Yer verilen araştırmalar, gelecek araştırma ve müdahalelerin, farklılıkları birbirinin içinde kaybolmadan ele alınmasına ve dahası, süreçsel bir katmanlılık barındırmasına duyulan ihtiyaca işaret etmiştir. Derlemede yer verilen bulgular, cezaevi öncesi süreçleri gözetmeye yönelik olarak, travma odaklı yaklaşımların benimsenmesine öncelik verilmesi gerektiğine işaret etmiştir. Cezaevi deneyimi sürecinde ise mahkûm kadınların, erkekleri temel alan cezaevi olgusu ve koşullarından farklı etkilenebildikleri anlaşılmaktadır. Dahası cezaevi personelinin toplumsal cinsiyet eşitliği, travma bilinci, iletişim becerileri ve kültürel duyarlılık gibi konularda eğitim alması cezaevi sürecinin ruh sağlığı üzerindeki olumsuz etkisini azaltabilecektir. Cezaevi sonrası süreç bu derlemede ele alınmamıştır; ancak, bu süreçte de cinsiyetler arası kayda değer farklılaşmalar olacağı beklenmektedir ve bu farklılaşmaların daha çok araştırılması, kadın mahkûmların ruh sağlığını ele alan çalışmalarını zenginleştirecektir.

Sonuç

Bu derlemede, teori ve uygulamada yaklaşım farklarını gidermeye katkı sağlamak amacıyla kadın mahkûmların ruh sağlığına dair çalışmalar ve bu çalışmaların genel kadın popülasyon ile erkek mahkûm popülasyonu ile karşılaştırmaları yer almaktadır. Bu çaba, kadın mahkûm ruh sağlığı özelinde araştırma ve programlara katkı sağlamayı hedeflemektedir. Çalışmanın bulguları, suç işlemiş ve işlememiş kadınlar arasındaki farkları, suç sürecinde ruh sağlığı problemlerinin önemini ve cinsiyet farklılıklarını gözetken bir yaklaşımın gerekliliğini vurgulamaktadır. Bu sonuçlar, cinsiyet farklarının cezaevi öncesi ve sonrası etkilerini ayırt etmenin araştırma ve program geliştirmede önemli olduğunu göstermektedir.

Bireysel ve toplumsal fayda için, kadın ve suç ilişkisini ele alırken, cezaevi öncesi, sırası ve sonrasında koruyucu,

önleyici ve uyum prosedürlerinin uygulanması önemlidir. Bu bağlamda, biyopsikososyal yaklaşımın psikiyatri ve psikoloji lisans eğitimlerinde benimsenmesi ve müfredatın bu yaklaşıma uyumlu hâle getirilmesi gerekmektedir. Eğitim süreçlerindeki cinsiyetçi yapıların belirlenmesi ve güncellenmesi önem arz ederken, mahkûm ruh sağlığı çalışmalarında biyolojik cinsiyet, toplumsal cinsiyet ve cinsiyet kimliğine duyarlılık sağlanmalı ve metodolojiler güncel ihtiyaçlara yanıt vermelidir. Eski çalışmaların genellenebilirliğinin yeniden değerlendirilip her cinsiyeti kapsayacak şekilde güncellenmesi de elzemdir.

Hukuk fakültelerinde ise müfredat, cinsiyet farklarını gözeterek geliştirilmelidir. Toplumsal cinsiyet rolleri nedeniyle işlenen savunma amaçlı suçlar konusunda hâkim, savcı ve avukatlara yönelik farkındalık çalışmalarının artırılması gerekmektedir. Cezaevi müdürü, gardiyan ve güvenlik görevlilerinin mahkûmların psikolojik özelliklerine göre eğitilmesi; doktor, psikolog ve sosyal hizmet uzmanlarına da cinsiyet farklarına duyarlı eğitimlerin verilmesi ve müfredatın buna göre düzenlenmesi şarttır.

Beyannameleler

Etik onay ve katılma izni

"Uygulanamaz"

Yayın izni

"Uygulanamaz"

Veri ve materyallerin mevcudiyeti

"Uygulanamaz"

Çıkar çatışması

"Yazarlar çıkar çatışması olmadığını beyan eder"

Finansman

"Uygulanamaz"

Yazar katkıları

Yazar, literatür taramasında, yorumlamasında, özet, giriş, tartışma ve sonuç bölümlerinde katkı sağlamış, tüm inceleme, değerlendirme, yazım ve revizyon sürecini yürütmüştür.

Kaynaklar

Adler, F. (1975). *Sisters in crime: The rise of the new female criminal*. New York: McGraw-Hill.

Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü. (2022). *Ceza İnfaz Kurumu İstatistikleri Haber Bülteni 2022*. <https://adlisicil.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/cte-istatistikleri-bulteni29092022032841>

Agnew, R. (1992). Foundation for a General Strain Theory of Crime and Delinquency. *Criminology*, 30(1), 47-88.

Agnew, R., Piquero, N.L. ve Cullen, F.T. (2009). General Strain Theory and White-Collar Crime, Simpson, S.S., Weisburd, D. (Ed) içinde, *The Criminology of White-Collar Crime*. Springer, New York https://doi.org/10.1007/978-0-387-09502-8_3

Akgün, R. (2017). *Adam Öldürme Suçundan Cezaevine Giren Kadınları Suça Götüren Nedenler ve Cezaevi Sürecinin İncelenmesi*. (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.

Akgün, R. ve Çiftçi, E. G. (2014). Kadınlar Neden Adam Öldürür: Suça Götüren Dokuz Sebep. *Adli Bilimler Dergisi*, 8(2).

Andreoli, S. B., dos Santos, M.M., Quintana, M.I., Ribeiro, W.S., Blay, S.L, Taborda, J. G. V. ve Mari, J. J. (2014). Prevalence of Mental Disorders among Prisoners in the State of Sao Paulo, Brazil. *PLoS ONE*, 9(2). doi:10.1371/journal.pone.0088836

Audi, C. A. F., Santiago, S. M. A., Andrade, M. G. G. ve Francisco, P. M. S. B. (2018). Common mental disorder among incarcerated women: a study on prevalence and associated factors. *Ciência & Saúde Coletiva*, 23(11).

Aydın Türkmen, T. (2018). *Yakın İlişkide Olduğu Kişiye Karşı Ölümcül Eyleme Geçen Yetişkin Kadınların Ruhsallıklarının İlk Nesneyle Kurdukları İlişki Bağlamında Rorschach Testi ile İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Arel Üniversitesi, İstanbul.

Balcıoğlu, İ., Ortaköylü, L. ve Taktak, Ş. (2004). Kadın ve Suç. *Yeni Symposium*, 42(1).

Binswanger, I.A., Merrill, J.O., Krueger, P.M., White, M.C., Booth, R.E., Elmore, J.G. (2010) Gender differences in chronic medical, psychiatric, and substance-dependence disorders among jail inmates. *Am J Public Health*, 100(3), 476-482. <https://doi.org/10.2105/AJPH.2008.149591>

Boşgelmez, Ş. (2006). *Cezaevinde Kalan Tutuklu ve Hükümlü Kadın ve Erkeklerde Ruhsal Travma ve Eşlik Eden Ruhsal Bozukluklar*. (Uzmanlık Tezi). Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli.

Braithwaite, R. L., Treadwell, H. M. ve Arriola, K. R. J. (2008). Health disparities and incarcerated women: A population ignored. *American Journal of Public Health*, 98(1)

Brink, J. H. (2005). Epidemiology of mental illness in a correctional system. *Current Opinion in Psychiatry*, 18(5), 536-541.

Bronson, J. ve Berzofsky, M. (2017). *Indicators of Mental Health Problems Reported by Prisoners and Jail Inmates*. U.S. Department of Justice, Bureau of Justice Statistics. https://www.bjs.gov/content/pub/pdf/imhprpji112_su_m.pdf

Brugués, G. ve Caparrós B. (2022) Dysfunctional personality, Dark Triad and moral disengagement in incarcerated offenders: implications for recidivism and violence. *Psychiatry, Psychology and Law*, 29(3), 431-455. doi: 10.1080/13218719.2021.1917011

Brugués, G. ve Caparrós, B. (2022). Dysfunctional personality, Dark Triad and moral disengagement in incarcerated offenders: implications for recidivism and violence. *Psychiatry, Psychology and Law*, 29(3), 431-455. doi: 10.1080/13218719.2021.1917011

Cansunar, N., Asirdizer, N., Aycan, N., Balcıoğlu, İ. ve Batuk, G. (1997). Kadının suça yönelimi: karşılaştırmalı bir çalışma. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 55(3), 341-351.

Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü. (2024, 1 Nisan). *Cinsiyete ve İnfaz Durumuna Göre Ceza İnfaz Kurumları Mevcutları*. https://cte.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/15042024112504ista_tistik-1.pdf

Coolidge, F.L., Marle, P.D., Van Horn, S.A. Segal, D. L. (2011). Clinical syndromes, personality disorders, and neurocognitive differences in male and female inmates. *Behavioral Sciences & the Law*, 29(5), 741-751.

Çıvgın, U. (2015). *Hükümlülerin Suç ve Kaldıkları Cezaevleri Türlerine Göre Ruh Sağlıklarının, Psikolojik Başetme ve Psikolojik Dayanıklılıklarının İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Gediz Üniversitesi, İzmir.

- Demirbaş, H. (2020). Kadın ve Suç: Birbiri ile İlişkilendirilmesi Zor İki Kavram. Günindi Ersöz, A. (Ed.) içinde, *Destandan Güncele Doğudan Batıya Kadın Üzerine Tartışmalar* (ss.97-116). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Espinoza, V. (2023, 19 Aralık) Addressing the High Rates of Mental Health Problems and Substance Abuse among Incarcerated Women. *EBP Society*. <https://www.ebpsociety.org/blog/education/570-addressing-the-high-rates-of-mental-health-problems-and-substance-abuse-among-incarcerated-women#:~:text=Many%20studies%20have%20found%20incarcerated%20women%20face%20higher%20rates%20of,substance%20abuse%20than%20incarcerated%20men.>
- Fazel, S. ve Danesh, J. (2002). Serious mental disorders in 23000 prisoners: A systematic review of 62 surveys. *Lancet*, 59(9306), 545–550. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(02\)07740-1](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(02)07740-1)
- Fazel, S. ve Seewald, K. (2012). Severe mental illness in 33588 prisoners worldwide: A systematic review and meta-regression analysis. *Br J Psychiatry*, 200(5):364–373. <https://doi.org/10.1192/bjp.bp.111.096370>
- Fazel, S., Bains, P. ve Doll, H. (2006). Substance abuse and dependence in prisoners: A systematic review. *Addiction*, 101(2), 181–191. <https://doi.org/10.1111/j.1360-0443.2006.01316.x>
- Fazel, S., Yoon, I. A. ve Hayes, A. J. (2017). Substance use disorders in prisoners: an updated systematic review and meta-regression analysis in recently incarcerated men and women. *Addiction*, 112, 1725–1739.
- Friestad, C., Haukvik, K. U., Johnsen, B. ve Vatnar, S. K. (2023). Prevalence and characteristics of mental and physical disorders among female prisoners: a mixed-methods systematic review. *International Journal of Prisoner Health*, 19(4), 599-627.
- Garofalo, C. ve Velotti, P. (2017). Negative emotionality and aggression in violent offenders: The moderating role of emotion dysregulation. *Journal of Criminal Justice*, 51, 9-16.
- Glueck, S. (1965). Project for fundamental criminologic research in Puerto Rico. *Community Mental Health Journal*, 1(1), 5–13. <https://doi.org/10.1007/BF01435961>
- Gunter, T., Chibnall, J., Antoniak, S., McCormick, B. ve Black, D. (2012). Relative contributions of gender and traumatic life experience to the prediction of mental disorders in a sample of incarcerated offenders. *Behavioral Sciences & the Law*, 30(5), 615-630.
- Güldoğan, E. (2010). *Kadınları Suça İten Psikolojik Nedenler: Adam Öldürme Suçu İşlemiş Kadınlar Örneklerinde Bir İnceleme*, (Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Gümüş Ersen, H. (2010). *Suç İşlemiş Kadınların Sosyodemografik Özellikleri, Anne-Baba Tutumları ve Öfke İfade Biçimlerinin Değerlendirilmesi*. (Uzmanlık Tezi). Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi, İstanbul.
- Güney, S. (2020). *Türkiye’de Cinayet İşlemiş Kadınların Suçlu Profili ve Temel Kişilik Özellikleri*. (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Harner, H. M., Budescu, M., Gillihan, S. J., Riley, S. ve Foa, E. B. (2015). Posttraumatic Stress Disorder in Incarcerated Women: A Call for Evidence-Based Treatment. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*, 7(1).
- Institute for Crime and Justice Policy Research. (2022). *World Female Imprisonment List*. https://www.prisonstudies.org/sites/default/files/resources/downloads/world_female_imprisonment_list_5th_edition.pdf
- İçağasioğlu Çoban, A. ve Akgün, R. (2011). Ankara Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda Kalan Kadın Hükümlülerin Psikososyal Durumlarının Saptanması ve Sosyal Desteklerinin Belirlenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 22(2).
- İlbars, Z. (2007). Suç antropolojisi: Kadın ve suç, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Antropoloji Dergisi*, 22.
- Jordan, B.K., Schlenger, W.E., Fairbank, J. A. ve Caddell J. M. (1996). Prevalence of psychiatric disorders among incarcerated women II: Convicted felons entering prison. *Archives of General Psychiatry*, 53. doi:10.1001/archpsyc.1996.01830060057008
- Kamazoğlu, B. A. (2018). *Tutuklu/Hükümlü Servisinde Adam Öldürme veya Adam Öldürmeye Teşebbüs Suçu ile Yatan Kadın ve Erkek Olguların Klinik ve Suçla İlişkili Özelliklerinin Karşılaştırılması*. (Uzmanlık Tezi). Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi, İstanbul.
- Karlsson, M. E. ve Zielinski, M. J. (2020). Sexual Victimization and Mental Illness Prevalence Rates Among Incarcerated Women: A Literature Review. *Trauma Violence Abuse*, 21(2). doi:10.1177/1524838018767933
- Katzell L M, Array S, Bell C ve Turner, A. (2022) Jail Diversion Program Implementation in a Homeless Patient With Schizophrenia: A Case Report. *Cureus*, 14(1).
- Kıran, H. (2012). *Adam Öldürme Suçundan Ceza İnfaz Kurumunda Bulunan Kadınların Öfke Tarzları, Problem Çözme Becerileri ve Anksiyete Düzeyleri Arasındaki İlişki*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Arel Üniversitesi, İstanbul.
- Koçak, S. (2021). Adli alanda kadın suçluluğunun görünürlüğü üzerine eleştirel bir bakış. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 32(2), 607-621. doi:10.33417/tsh.785063
- Krueger, R. F., Schmutte, P. S., Caspi, A., Moffitt, T. E., Campbell, K. ve Silva P. E. (1994). Personality Traits Are Linked to Crime Among Men and Women: Evidence from a Birth Cohort. *Journal of Abnormal Psychology*, 103(2), 328-338.
- Lafortune, D. (2010). Prevalence and screening of mental disorders in short-term correctional facilities. *International Journal of Law and Psychiatry*, 33, 94–100.
- Li, X., Zhou, W. ve Yi, Z. (2022). A glimpse of gender differences in schizophrenia. *General Psychiatry*, 35. doi:10.1136/gpsych-2022-100823
- Lombroso, C. ve Ferrero, G. (1895). *The female offender*. D. Appleton.
- Maruschak, L. M. ve Beck, A. J. (2001). *Medical problems of inmates, 1997*. Bureau of Justice Statistics.
- Maruschak, L. M., Bronson, J. ve Alper, M. (2021, Haziran). *Indicators of Mental Health Problems Reported by Prisoners*. US Department of Justice.
- Naidoo, S., Subramaney, U., Paruk, S. ve Ferreira, L. (2022). Mental illness and HIV amongst female inmates in Durban, South Africa. *S Afr J Psychiat*, 28(0). <https://doi.org/10.4102/sajpsychiatry.v28i0.1628>
- Orhan, G. (2023). Suçun faili olarak kadın, *International Journal of Economics, Politics, Humanities & Social Sciences*, 6(4), 346-365, <https://doi.org/10.59445/ijephss.1342029>
- Pollak, O. (1961). *The Criminality of Women*. New York, NY: A.S. Barnes and Company.
- Saruç, S. (2013). *Kadın hükümlüler: cezaevi yaşantısı ve tahliye sonrası gereksinimler*. (Doktora tezi), Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Tavaragi, M. S. (2017). Chronic Mental Illness in Prisons: Global Scenario. V. Prasad (Ed.) içinde, *Chronic Mental and the Changing Scope of Intervention Strategies, Diagnosis, and Treatment* (s. 203-224). IGI Global
- The Sentencing Project. (2023). *Incarcerated Women and Girls*. <https://www.sentencingproject.org/app/uploads/2023/05/Incarcerated-Women-and-Girls-1.pdf>

Thomas, W. I. (1967). *The Unadjusted Girl*. New York: Harper and Row.

Trägårdh K., Hildebrand, Karlén, M., Andiné, P. ve Nilsson, T. (2023). Lethal and severe violence: Characterizing Swedish female offenders with and without a severe mental disorder. *Front. Psychiatry, 14*. doi: 10.3389/fpsy.2023.1143936

TÜİK (2021, 2 Kasım). *Ceza İnfaz Kurumu İstatistikleri 2020*. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Ceza-Infaz-Kurumu-Istatistikleri-2020-37202>

Tyler, N., Miles, H. L., Karadag, B. ve Rogers, G. (2019). An updated picture of the mental health needs of male and female prisoners in the UK: prevalence, comorbidity, and gender differences. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology, 54*.

Tyler, N., Miles, H. L., Karadag, B. ve Rogers, G. (2019). An Updated Picture of The Mental Health Needs of Male and Female Prisoners in the UK: Prevalence, Comorbidity, and Gender Differences. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology, 54*. <https://doi.org/10.1007/s00127-019-01690-1>

U.S. Department of Justice, Office of Justice Programs, Bureau of Justice Assistance. (2013, March). *Women's pathways to jail: Examining mental health, trauma, and substance use* (By S. M. Lynch, D. D. DeHart, J. Belknap, & B. L. Green).

Valizadeh R., Veisani, Y., Delpisheh, A., Kikhavani, S. ve Sohrabnejad, A. (2017). Major Depression and Psychiatric Disorders in Iranian Prisoners Based on a Clinical Interview: A Systematic Review and Meta-Analysis. *Shiraz E-Med J, 18*(6). doi: 10.5812/semj.44979.

Wood, R. (2019). The Trauma-related mental health issues of female prisoners: The Need for trauma-specific intervention. (Bitirme Projesi). Malmö University, İsveç

World Health Organization. (2022). *World Mental Health Report Transforming Mental Health for All*. <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/356119/9789240049338-eng.pdf?sequence=1>

Zhong, S., Zhu, X., Chen, Y., Guo, H., Luo, C., Liang, X., Wang, F., Chen, H., Zhou, J. and Wang, X. (2020). High Psychiatric Morbidity and Comorbidity Among Female Prisoners in Hunan, China. *Front. Psychiatry, 11* (271). doi: 10.3389/fpsy.2020.00271

Zhu, X. M., Zhou, J. S., Chen, C., Peng, W. L., Li, W., Ungvari, G. S., Ng, C. H., Wang, X. P. ve Xiang, Y. T. (2017). Prevalence of borderline personality disorder and its risk factors in female prison inmates in China. *Psychiatry Research, 250*, 200-203.